

МНЕНИЕ

**за дисертацията на Славея Димитрова
„ИДЕНТИЧНОСТ И ДРУГОСТ В КОНТЕКСТА НА
ЧЕШКАТА ЛИТЕРАТУРА ОТ ПЕРИОДА НА РАННОТО ВЪЗРАЖДАНЕ”
за присъждане на образователна и научна
степен „доктор”**

Приветствам появата на този пространен труд – едно доказателство за живия изследователски дух в Катедрата по славянски литератури и видимото чрез тази дисертация съавторство на Славея Димитрова в съхраняването и разгръщането на катедрената духовна и научна аура.

Познавам пътя на дисертантката, огромната ѝ самовзискателност и задълбочено обглеждане на изследователската територия. Впечатлява аналитичното проникване в недрата на литературното време, ефективната ѝ ориентираност в историята и библиографията на проблемите. И не на последно място безгрешният научен инструментариум, който стабилизила интелектуалният достъп дори и до много сложни казуси, до фини нюанси на филологическата наблюдателност.

Стремеж към прегледно структуриране на труда личи още от първата част – „ЧЕШКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ –ТЕРМИНОЛОГИЯ И ПЕРИОДИЗАЦИЯ”. Тази глава не само въвежда личностен терминологичен порядък, но и поставя проблема за съгласието и несъгласията на дисертанта спрямо установените изследователски канони, постига баланс между дефинитивността на традицията и изобретателността и свободата на новия поглед.

Чешкото възраждане предхожда сходни явления, наблюдавани и в сръбската, и българската литература, нещо повече, то се явява за тях в по-късно време като оплодителен пример и модел за подражание. И понеже в него изпъква на преден план събудването

на народностното самопознание, патетичният път към национална идентичност, основният научен блок на дисертацията е посветен на патриотизма. Втората глава - „ХАРАКТЕР И СПЕЦИФИКИ НА БАРОКОВИЯ ПАТРИОТИЗЪМ” търси предпоставките и верижните реакции при налагането в чешкото общество на нов тип родолюбие, подчинено не на оцеляването, а на народностната гордост и културно самочувствие. Това е нулевият цикъл на първата половина от деветнайсти век, облъхнат в повей от барока с религиозно чувство, което извежда като повеля на висшата воля уникалността на чешкия човек.

„ХАРАКТЕР И СПЕЦИФИКИ НА ВЪЗРОЖДЕНСКИЯ ПАТРИОТИЗЪМ” обема основните насоки на дисертационното изследване. Впечатлява многопосочността на подходите, живия рефлекс за непредвидимостта на културните феномени, опозирани впоследствие като недосегаемост, след като са се превърнали в аксиоми на възрожденското съзидание. Ценя усещането за преплитането на тенденциите, за граничните пространства, за новата митология на новото себеусещане, за осъзнатите реалности и подсъзнателните „суеверия” на ума, за реанимацията на миналото в новия времепространствен контекст.

Проницателно внимание е посветено на ролята на езика в историческото движение на чехите от костативното състояние на народ в разкрепостеното присъствие на нацията (ако използваме обговорената терминология на самата авторка на дисертацията), за езика като основна територия при отхвърлянето на ерозията от недобронамерено въздействие отвън и мащабната метаморфоза на социално оцветения комплекс за чешкия говор във високо съзнание, че той е фактическата еманация на националния дух.

Приемам за положителна страна жанровата насоченост или точно жанровата многопосочност на този труд. Славея Димитрова чувства свобода в литературния анализ, придържа се фактологично

към него, но би било ощетяващо, ако приемем изследването за литературознание в чистия вид на този термин. По мое мнение срещаме по-скоро литературно-културологичен похват за наблюдение, дълбоко и аналитично потопен в историческата канава. Будно око за социалното и народностното, за културата като средоточие на изкуството, а не като парцелиран терен на жанрова неприкосновеност.

Езикът на Славей Димитрова е лаконично-изобразителен, авторката търси максималната понятност без компромиси в интелектуалните си равнища. Не налучква изплъзващи се в терминологична омара мисловни обеми, а с ясно съзнание назовава това, което иска да каже, стремейки се към възможно най-прекия, но висок път към читателския прием.

Имам и някои несъгласия. Четвъртата глава на дисертационния труд е озаглавена „ИДЕЯТА ЗА СЛАВЯНСКАТА ВЗАИМНОСТ КАТО СИНТЕЗ НА ВЪЗРАЖДАНЕТО”. Изолирано като конкретен смисъл славянска взаимност не съществува, дори и някогашни учени с уклон към панславизъм да са я виждали. Чувството за славянска общност е продукт на интелектуални митове, а исторически ясно се проследяват множеството конфликти, породени от владетелски или национален егоизъм. С други думи – подзаглавието на тази глава - № 4.1., „СЛАВЯНСКАТА ИДЕЯ – МЕЖДУ ИНТУИЦИЯТА И ИНТЕЛЕКТА” - е вярното. Има славянска идея, но славянска взаимност няма.

При проникновението на изследователския поглед срещаме известно отграничаване от „външния” исторически фон в дълбочина и във времево последствие. В труда термините ренесанс и романтизъм са споменати само няколко пъти и то в цитати от други автори. А би ми се искало да видя целенасочен в това отношение анализ на генетичните връзки, които една толкова силна културна енергия, каквато е чешката по времето на възраждането си,

неминуемо е изпитвала като влияние, като коректив или като стремеж за съучастие, пък защо не и като съизмерение.

Забележките ми, разбира се, са в пожелателен план, а иначе общата ми оценка е изцяло положителна и аз искрено ще приветствам появата на нов „доктор” в Катедрата по славянски литератури.

Проф. дфн Боян Биолчев